

Катерина Загнітко

ЛЕОНІД ГРАБОВСЬКИЙ В ІНСТИТУТІ ЛІТУРГІЙНИХ НАУК УКУ

В Інституті Літургійних Наук УКУ відбулася зустріч з викладачами та студентами кафедри музичної медієвістики та україністики ЛНМА ім. М. Лисенка. Композитор мав змогу ознайомитися з архівами композитора Ігора Соневицького, Мирослава Антоновича, Крістофера Вольфа, що були передані на зберігання в ІЛН. Леонід Грабовський висловив щире захоплення зібраною колекцією та радість, що студенти мають вільний доступ до цінних матеріалів. А згодом пообіцяв подарувати бібліотеці зібрану ним впродовж всього життя колекцію творів західних та українських композиторів на електронних носіях.

Галя Курило, Юрій Ясіновський, Леонід Грабовський, Володимир Грабовський, Уляна Граб, Наталя Сиротинська, Катерина Загнітко

На прохання присутніх композитор поділився своїми спогадами з минулого, яке пройшло під пильним наглядом «всюдисущих» радянських ідеологів.

Молодість Леоніда Грабовського, його перші творчі пошуки, перемоги в конкурсах, визнання як композитора припали на 60–70 рр. У цей період за бажання вийти за рамки офіційно дозволеного, спрямувати погляд на «буржуазний» Захід прирівнювалося до зради Батьківщині. Одною з причин виїзду за кордон композитора було нестримне бажання «подолати голод», вийти з тоталітарного режиму і нарешті мати змогу «писати все». Свобода проявляється не тільки у написанні музичних творів, але й у змозі вільно висловлювати свої думки у листах, приватних розмовах. На екскурсії, яку організував Всеволод Задерацький, він налагодив контакти з Богуславом Шеффером, одним з перших ентузіастів електронної музики у Польщі, співпраця з яким обірвалася після переїзду Грабовського до Америки.

Наприкінці 70-х рр. композитор хотів виїхати до Польщі. Композитор Андрій Нікодемівич, якому вдалося емігрувати, таємно передав інформацію, що є місце праці у Люблінському католицькому університеті. За сприянням Вітольда Лютославського

композитор отримав запрошення поїхати в електронну студію у Варшаві, але трагічні події 1979 року все перекреслили. Всі відрядження Спілки композиторів були скасовані. Леонід Грабовський шукав різних шляхів емігрувати, але всі намагання були даремними через «сприяння» КГБ.

Залишилася єдина можливість – Москва. Багато хто виїжджав до столиці за кар’єрним ростом, широкою концертною діяльністю. Композитор згадував, що якщо ти не з Москви, концерти було легко організувати тільки на далекий Схід. У 60-х рр. всі нові надходження із Заходу йшли у Вільнюс, Єреван, Тбілісі, але тільки не до Києва. Польський журналіст Ришард Капусцінський писав у своїх репортажах про СРСР 80-х рр.: «знаючи трохи Імперію, я усвідомлював, наскільки сильно Москва відрізняється від решти країни (щоправда не у всьому) і що величезні території цієї держави – це безкрая terra incognita (також і для мешканців Москви)¹. У столиці колеги не могли повірити, що у Києві така різюча «інформаційна ізоляція».

У Москві Леонід Грабовський спочатку підробляв пожежником у Центральному будинку літераторів, і тільки згодом починає працювати як музикознавець. Та все ж головним пріоритетом була комп’ютерна музика, якої на той час у СРСР не існувало, окрім короткого функціонування електронної студії в Москві. У ній мали можливість працювати тільки московські композитори – Е. Артем’єв, Е. Денісов, А. Шнітке, С. Губайдуліна. І лише згодом композитор дізнався про цю таємну інструкцію і зрозумів, що «можливо пізніше» ніколи так і не настане. Та все ж композитору вдалося оминати систему і попрацювати у студії на замовлення кіностудії О. Довженка для фільму «Красное поле» (про піднесення господарства), де в титрах мала звучати електронна музика. На жаль, ці фрагменти не збереглися. Тільки чотири години праці у місці «здійснення мрій», після численних паперових дозволів і обходження всіх інстанцій.

Функціонування електронної студії не було тривалим. За ініціативи *першого* композитора Союзу Т. Хреннікова її головне призначення було змінено, а колектив звільнено. Грабовський назвав це «рейдерським захопленням», яке породжувало вседозволеність керуючої верхівки.

У 90-х рр. – омріяна Америка і новий статус «невозвращенца». Одним з радісних відкриттів людини з-під «залізної завіси» була можливість брати додому у ньюйоркських бібліотеках до 15 примірників книг, партитур, дисків. Для композитора, якому тільки поодинокі твори потрапляли з сусідньої Польщі (справжній скарб!), відбувся справжній культурний шок.

Перше знайомство з комп’ютерною музикою в Америці було захоплюючим. Леонід Грабовський згадує, як він дивувався музиканту, який грав на інструменті, під’єднаному до комп’ютера, де з’являлися ноти: «Я мушу це опанувати!». Власне це й викликало довгий період «творчості без творів».

Л. Грабовський розповів також про відомих йому виконавців українського походження в Америці, наголосивши, що за кордоном їм влаштуватися набагато легше, ніж теоретикам чи композиторам. Правда, через ізолюваність американських університетів багато інформації не виходить за межі закладу, як приклад –

¹ Р. Капусцінський. *Імперія*. Київ: Темпора 2012. с.125.

унікальний випадок у християнському університеті Форт-Ллойд, у якому пройшли вже п'ять фестивалів української камерної музики. «А хто про це знає?», – риторично запитусь Леонід Грабовський. На жаль, організатора цих акцій колеги проросійського спрямування «вижили» з університету.

На завершення композитор виконав гімн Америки, країни, що стала для нього другою домівкою і дала можливість розвинутися у професійному сходженні.

Леонід Грабовський, Уляна Граб, Володимир Грабовський в УКУ.

